

# Comparing the Effects of Acceptance and Commitment Therapy and Emotional Schema Therapy on Attentional Bias, Uncertainty Intolerance, and Cognitive Avoidance in Females with Generalized Anxiety Disorder

Vafadar A<sup>1</sup>, \*Mirzamani Bafghi SM<sup>2</sup>, Jafariroshan M<sup>3</sup>

## Author Address

1. PhD student in general psychology, central Tehran branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran;  
2. Full professor of clinical psychology, central Tehran branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran;  
3. Assistant professor of psychology, central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

\*Corresponding author's email: [Mirzamani2003@gmail.com](mailto:Mirzamani2003@gmail.com)

Received: 2020 August 10; Accepted: 2020 September 27

## Abstract

**Background & Objectives:** Generalized Anxiety Disorder (GAD) is a pervasive condition in which a subject is constantly worried and afraid about future events. Pervasive anxiety disorder is a common and debilitating disorder that rises to a level of pathological anxiety and interferes with daily life; however, it is of poor cognitive etiquette. Moreover, current interventions are associated with numerous adverse effects and delays in treatment, and impaired therapeutic outcomes. The structures of intolerance, cognitive avoidance, and attention bias play a major role in GAD. Developing biopsychological therapies to reduce these symptoms can help these patients with treatment. Therapies include Acceptance and Commitment Therapy (ACT) and Emotional Schema Therapy (EST). Therefore, this study aimed to evaluate and compare the effects of ACT and EST on the attentional bias, intolerance, and cognitive avoidance in women with GAD.

**Methods:** This was a quasi-experimental study with a pretest-posttest and a control group design. The statistical population was women with GAD in District 22 of Tehran City, Iran, in 2019. Overall, 45 individuals voluntarily enrolled in the study based on the inclusion and exclusion criteria. They were randomly divided into two experimental groups (ACT & EST) and a control group. The inclusion criteria included a diagnosis of GAD and no clinical diagnosis associated with GAD or biological diseases, not receiving concurrent pharmacotherapy, no history of hospitalization and medication use for chronic psychological problems, no attendance of other therapy sessions simultaneously, providing consent to participate in the study, and completing the study course. The study's exclusion criteria were unwillingness to cooperate, having severe physical conditions, providing incomplete questionnaires, and participating in other psychological interventions concurrently. The interventions were performed in the test groups for 8 ninety-minute sessions; the control group received no intervention. In the pretest and posttest, to collect the necessary data, the Attention Bias Questionnaire (Woody et al., 1997), Uncertainty Intolerance Questionnaire (Freeston et al., 1994), and Cognitive Avoidance Questionnaire (Sexton & Dugas, 2008) were employed. Descriptive statistics (frequency, mean, & standard deviation indices) and inferential statistics, including Analysis of Covariance (ANCOVA) and Bonferroni post hoc test, were applied in SPSS to analyze the collected data at the significance level of 0.05.

**Results:** The present study results indicated that by controlling the pretest effect, the scores of attention bias ( $p<0.001$ ), cognitive avoidance ( $p<0.001$ ), and uncertainty intolerance ( $p<0.001$ ) in ACT and EST groups were significantly reduced, compared to the controls ( $p<0.001$ ). Additionally, no significant difference was observed between the effects of EST and ACT in reducing the symptoms of attention bias ( $p=0.101$ ), uncertainty intolerance ( $p=0.928$ ), and cognitive avoidance ( $p=0.825$ ).

**Conclusion:** ACT and EST are effective treatment methods to reduce the symptoms of uncertainty intolerance, attention bias, and cognitive avoidance. Therefore, therapists can use the present study findings to reduce the symptoms of individuals with GAD.

**Keywords:** Acceptance and commitment therapy, Emotional schema therapy, Attention bias, Uncertainty intolerance, Cognitive avoidance, Generalized anxiety disorder.

# مقایسه اثربخشی آموزش مبتنی بر پذیرش و تعهد و طرحواره درمانی هیجانی بر سوگیری توجه، عدم تحمل بلا تکلیفی و اجتناب شناختی در زنان مبتلا به اختلال اضطراب فراگیر

ابوطالب وفادار<sup>۱</sup>، \*سید محمود میرزمانی بافقی<sup>۲</sup>، مرجان جعفری روشن<sup>۳</sup>

توضیحات نویسندگان

۱. دانشجوی دکتری گروه روان‌شناسی عمومی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران؛

۲. استاد تمام گروه روان‌شناسی بالینی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران؛

۳. استادیار گروه روان‌شناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

\* رایانامه نویسنده مسئول: [Mirzaman2003@gmail.com](mailto:Mirzaman2003@gmail.com)

تاریخ دریافت: ۲۰ مرداد ۱۳۹۹؛ تاریخ پذیرش: ۶ مهر ۱۳۹۹

## چکیده

**زمینه و هدف:** اختلال اضطراب فراگیر شایع و ناتوان‌کننده است و تأخیر در انجام اقدامات درمانی، میزان پاسخ‌دهی درمان را کم می‌کند؛ بنابراین هدف پژوهش حاضر بررسی اثربخشی و مقایسه آموزش مبتنی بر پذیرش و تعهد و طرحواره درمانی هیجانی بر سوگیری توجه، عدم تحمل بلا تکلیفی و اجتناب شناختی در زنان مبتلا به اختلال اضطراب فراگیر بود.

**روش بررسی:** در این پژوهش از روش نیمه آزمایشی با طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون همراه با گروه گواه استفاده شد. جامعه آماری زنان مبتلا به اختلال اضطراب فراگیر منطقه ۲۲ تهران در سال ۱۳۹۸ بودند که ۴۵ نفر داوطلب واجد شرایط، وارد پژوهش شدند. سپس با روش تصادفی در دو گروه آزمایش و یک گروه گواه قرار گرفتند (هر گروه پانزده نفر). هریک از گروه‌های آزمایش در هشت جلسه نود دقیقه‌ای آموزش مبتنی بر پذیرش و تعهد و طرحواره درمانی هیجانی را دریافت کردند؛ اما برای گروه گواه مداخله‌ای ارائه نشد. جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از پرسش‌نامه سوگیری توجه (وودی و همکاران، ۱۹۹۷)، پرسش‌نامه عدم تحمل بلا تکلیفی (فریستون و همکاران، ۱۹۹۴) و پرسش‌نامه اجتناب شناختی (سکستون و دوگاس، ۲۰۰۸) صورت گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها با روش تحلیل کوواریانس و آزمون تعقیبی بونفرونی در نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۴ انجام شد. سطح معناداری آزمون‌های آماری ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

**یافته‌ها:** نتایج نشان داد، با کنترل اثر نمرات پیش‌آزمون، نمرات متغیرهای سوگیری توجه، اجتناب شناختی و عدم تحمل بلا تکلیفی در گروه درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد و گروه طرحواره درمانی هیجانی در مقایسه با گروه گواه، به‌طور معناداری کاهش یافت ( $p < ۰/۰۰۱$ ). همچنین بین اثربخش بودن طرحواره درمانی هیجانی در مقایسه با درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد در کاهش علائم متغیرهای سوگیری توجه ( $p = ۰/۰۱$ )، عدم تحمل بلا تکلیفی ( $p = ۰/۹۲۸$ ) و اجتناب شناختی ( $p = ۰/۸۲۵$ ) تفاوت معناداری مشاهده نشد.

**نتیجه‌گیری:** براساس نتایج پژوهش نتیجه گرفته می‌شود که هم آموزش مبتنی بر پذیرش و تعهد و هم طرحواره درمانی هیجانی بر کاهش علائم سوگیری توجه، عدم تحمل بلا تکلیفی و اجتناب شناختی در زنان مبتلا به اضطراب فراگیر اثربخشی دارند.

**کلیدواژه‌ها:** آموزش مبتنی بر پذیرش و تعهد، طرحواره درمانی هیجانی، سوگیری توجه، عدم تحمل بلا تکلیفی، اجتناب شناختی، اختلال اضطراب فراگیر.

رفتاری و عاطفی در پاسخ به حوادث یا موقعیت‌های مبهم یا نامشخص است. به عنوان یک عامل آسیب‌پذیری شناختی، عدم تحمل بلا تکلیفی در ایجاد و نگهداری اضطراب و نگرانی آسیب شناختی نقش دارد (۸). افراد دارای عدم تحمل بلا تکلیفی بیشتر، نبود اطمینان را به منزله تهدید ارزیابی می‌کنند؛ حتی اگر عواقب نامطلوبی نداشته باشد و تمایل دارند درگیر شناخت‌ها (مانند نگرانی) و رفتارهایی شوند (مانند اجتناب) که تحریک عاطفی منفی را به حداقل می‌رساند. عدم تحمل بلا تکلیفی، الگویی مشخص افراد به طور گسترده با اختلالات اضطرابی به ویژه اختلال اضطراب فراگیر است (۹).

روان‌درمانی و دارودرمانی، هر دو درمانی مؤثر برای افراد مبتلا به اختلالات اضطراب فراگیر است (۶). از درمان‌هایی که ممکن است بر علائم اختلال اضطراب فراگیر تأثیرگذار باشد، می‌توان به آموزش مبتنی بر پذیرش و تعهد<sup>۵</sup> و طرحواره‌درمانی هیجانی<sup>۶</sup> اشاره کرد.

درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد که در تئوری یادگیری رفتاری قرار دارد، آموزش روان‌شناختی درباره استفاده از نگرانی را به عنوان استراتژی برای جلوگیری از تجارب داخلی ناراحت‌کننده معکوس می‌کند. همچنین این تکنیک درمانی بر ذهن‌آگاهی و شیوه‌های پذیرش تمرکز دارد تا آگاهی لحظه‌ای و دلسوزی غیرجنگالی درباره حوادث منفی را تقویت کند که در خدمت افزایش پذیرش و تمایل به مقابله با تجارت داخلی است (۱۰).

طرحواره‌درمانی هیجانی، الگویی شناختی-اجتماعی از چگونگی درک، تفسیر، ارزیابی و پاسخ‌دادن افراد به احساسات دیگران است. همه در معرض تجربه طیف گسترده‌ای از «احساسات مشکل‌ساز» قرار دارند؛ از جمله عصبانیت، اضطراب، غم، ناامیدی، حسادت و ناراحتی؛ اما همه افراد دچار یک بیماری روانی نمی‌شوند. طرحواره‌درمانی هیجانی پیشنهاد می‌کند، افراد در نظریه‌های خود درباره احساسات و تنظیم احساسات متفاوت هستند و این تئوری‌های روان‌شناختی منجر به راهکارهای مشکل‌ساز برای مقابله با احساساتی مانند سرکوب، شایعه، اجتناب، سرزنش و سوءمصرف مواد می‌شوند. مدل طرحواره‌درمانی هیجانی تلاش می‌کند تا تئوری خاص احساسات فرد را روشن کرده، آن تئوری را اصلاح کند و استراتژی‌های سازگارتر تنظیم هیجان را ترغیب نماید (۱۱).

همان‌طور که گفته شد، سازه‌های عدم تحمل بلا تکلیفی، اجتناب شناختی و سوگیری توجه نقش عمده‌ای در اختلال اضطراب فراگیر دارند و یافتن راه‌های درمانی دارویی و روانی برای کاهش این علائم می‌تواند در روند درمان مؤثر به این بیماران کمک‌کننده باشد. با توجه به توضیحات داده‌شده درباره هدف این درمان‌ها می‌توان ادعا کرد که آموزش مبتنی بر پذیرش و تعهد و طرحواره‌درمانی هیجانی بر علائم اختلالات اضطراب فراگیر مؤثر است؛ بنابراین هدف از انجام این پژوهش، مقایسه اثربخشی آموزش مبتنی بر پذیرش و تعهد و طرحواره‌درمانی هیجانی بر سوگیری توجه، عدم تحمل بلا تکلیفی و

تقریباً ۳۰ درصد از بزرگسالان در برخی از مقاطع زندگی از یک اختلال اضطرابی<sup>۱</sup> رنج می‌برند. با توجه به تحقیقات، اختلالات اضطرابی دو تا سه برابر شایع‌تر از اختلالات خلق و خوی، کنترل تکانه یا اختلالات سوءمصرف مواد در طی یک دوره دوازده‌ماهه است (۱). اختلالات اضطرابی، نگرانی عمده عمومی است؛ زیرا اضطراب، اختلالات در خورتوجهی را در عملکردهای اجتماعی، عواطف و جسمی به وجود می‌آورد که باعث ایجاد سطح زیادی از خدمات درمانی می‌شود (۲). علاوه بر هزینه‌های مستقیم بهداشتی عمومی، اختلالات اضطرابی با هزینه‌های غیرمستقیم چشمگیری مرتبط با نقص عملکرد همراه است (مانند کاهش ظرفیت عملکرد افراد در زمینه‌های مختلف زندگی، بیکاری و...). زنان در معرض خطر بیشتری قرار دارند و احتمالاً ۱/۲ تا ۶/۸ برابر بیشتر از مردان در معرض ابتلا به اختلالات اضطرابی هستند (۳). یکی از اختلالات اضطرابی که همپوشانی بیشتری با سایر اختلالات دارد، اختلال اضطراب فراگیر<sup>۲</sup> است. این اختلال نوعی اختلال است که فرد دائماً درباره اتفاقات آینده نگران است و از آن‌ها هراس دارد. شیوع این اختلال اضطراب فراگیر در زنان تقریباً دو برابر مردان است و ۰/۳ درصد در زنان و ۱/۵ درصد در مردان شیوع دارد (۴).

از عواملی که اختلال اضطراب فراگیر بر آن تأثیر می‌گذارد و از علائم آن است و اختلال اضطراب فراگیر را تشدید می‌کند، سوگیری توجه<sup>۳</sup> نام دارد. سوگیری توجه به مدت چندین دهه به عنوان علائم بالینی مرتبط با اختلال اضطراب فراگیر مطالعه شده است. سوگیری توجه با توجه انتخابی و اغراق‌آمیز به سمت تهدید و محرک‌ها، تصور می‌شود و نقش مهمی در علت و نگهداری آسیب‌شناسی اضطراب در تمامی سنین دارد (۵). درواقع، سوگیری توجه را می‌توان به فیلتری اطلاعاتی تشبیه کرد که پردازش ترجیحی اطلاعات بد و تهدیدآمیز را افزایش می‌دهد. این پردازش از تغییرات شناختی، عاطفی و رفتاری به وجود می‌آید که در آن رفتار مهار می‌شود و اجتناب یا واکنش‌پذیری افزایش می‌یابد؛ همچنین به نوبه خود باعث تشدید اختلالات اضطرابی می‌شود و با گذشتن زمان ممکن است این الگوها سفت و سخت شود؛ بنابراین توجه ممکن است به عنوان یک بستر عمل کند (۶).

از عوامل دیگر تأثیرگذار بر اختلالات اضطراب فراگیر و تأثیرپذیر از این اختلالات، می‌توان به اجتناب شناختی<sup>۴</sup> اشاره کرد. اجتناب شناختی می‌تواند به عنوان الگوهای تفکر عادت که شامل نگرانی است، ظاهر شود؛ این امر برای «تحریک احساسات» فرد به سبب اتفاقات بد به وجود می‌آید یا توجه را به سمت آینده‌ای منفی سوق می‌دهد. به این ترتیب، تکرار و تقویت اجتناب شناختی در تنظیم کم احساسات منفی مؤثر است و فرد را قادر می‌سازد از تجارب منفی دوری کند (۷). از عوامل دیگر باید به عدم تحمل بلا تکلیفی<sup>۵</sup> توجه کرد. عدم تحمل بلا تکلیفی، ویژگی بارزی است که منعکس‌کننده واکنش منفی شناختی،

۵. Intolerance of uncertainty

۶. Acceptance and Commitment Therapy (ACT)

۷. Emotional Therapy Schema

۱. Anxiety Disorder

۲. Generalized Anxiety Disorder (GAD)

۳. Attention bias

۴. Cognitive avoidance

اجتناب شناختی در زنان مبتلا به اختلال اضطراب فراگیر بود.

## ۲ روش بررسی

پژوهش از نظر روش، نیمه‌آزمایشی بود که با طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون با یک گروه گواه انجام شد. جامعه آماری را تمامی زنان مبتلا به اضطراب فراگیر منطقه ۲۲ شهر تهران در سال ۱۳۹۸ تشکیل دادند. پژوهش در یک مرکز درمانی و مشاوره‌ای منطقه ۲۲ صورت گرفت که از روی فهرست موجود مراکز، به صورت تصادفی انتخاب شد. از مسئول مرکز خواسته شد زنانی را که تشخیص اختلال اضطراب فراگیر برای آن‌ها توسط روان‌پزشک مرکز صادر شده است، معرفی کند. برای تحقیقات نیمه‌آزمایشی (مداخله‌ای) نمونه‌ای بین ۱۰ تا ۳۰ نفر کافی است (۱۲). تعداد ۴۵ نفر واجد شرایط داوطلب همکاری وارد مطالعه شدند و به صورت تصادفی در دو گروه آزمایش شامل آموزش مبتنی بر تعهد و پذیرش و طرحواره درمانی هیجانی و یک گروه گواه قرار گرفتند (هر گروه پانزده نفر). سپس پروتکل آموزشی طرحواره درمانی هیجانی و آموزش مبتنی بر پذیرش و تعهد برای گروه‌های آزمایش طی هشت هفته، هر هفته یک جلسه نود دقیقه‌ای اجرا شد؛ اما گروه گواه مداخله‌ای دریافت نکرد. در پایان دوره از هر سه گروه پس‌آزمون گرفته شد.

ملاک‌های ورود آزمودنی‌ها به پژوهش شامل تشخیص اختلال اضطراب فراگیر و نداشتن تشخیص بالینی همایند با اختلال اضطراب فراگیر یا اختلالات ارگانیک، مصرف نکردن داروی پزشکی به طور هم‌زمان، نداشتن سابقه بستری و مصرف دارو به لحاظ برخورداری از مشکلات روان‌شناختی مزمن، نداشتن سابقه شرکت در جلسات درمانی روان‌شناختی دیگر به طور هم‌زمان، رضایت کامل شخص و مشارکت در پژوهش تا پایان بود. ملاک‌های خروج از پژوهش، تمایل نداشتن به همکاری، داشتن شرایط جسمی سخت، پاسخ ندادن به پرسش‌نامه‌ها و شرکت هم‌زمان در مداخلات روان‌شناختی دیگر در نظر گرفته شد. برای اجرای ملاحظات اخلاقی به افراد شرکت‌کننده توضیح داده شد که اطلاعاتشان کاملاً محرمانه خواهد بود و اسمی از آن‌ها در روند پژوهش نخواهد آمد؛ بنابراین با اعلام رضایت وارد پژوهش شدند.

در این پژوهش، پرسش‌نامه‌های زیر در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون و همچنین جلسات مداخله به کار رفت.

– پرسش‌نامه سوگیری توجه<sup>۱</sup>: این پرسش‌نامه توسط وودی و همکاران در سال ۱۹۹۷ ساخته شد (۱۳). این پرسش‌نامه دارای ده سؤال و دو خرده‌مقیاس (کانون توجه به خود و کانون توجه به دیگران) است. نمره‌گذاری به صورت طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت از اصلاً درست نیست (۱) تا کاملاً درست است (۵)، انجام می‌شود. نمره کمتر نشان‌دهنده نداشتن سوگیری و نمره بیشتر نشان‌دهنده سوگیری در فرد است (۱۳). ضریب آلفای کرونباخ برای زیرمقیاس‌های کانون توجه به خود و کانون توجه به دیگران به ترتیب ۰/۷۶ و ۰/۷۲ گزارش شد و روایی سازه

توسط سازنده به تأیید رسید (۱۳). خیر و همکاران روایی سازه‌ای پرسش‌نامه را با روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی و چرخش واریماکس بررسی کردند. نتایج تحلیل دو مؤلفه نشان داد که این مؤلفه‌ها در مجموع، ۵۵/۸۵ از واریانس نمرات کانون توجه را به خود اختصاص می‌دهد (۱۴).

– پرسش‌نامه عدم تحمل بلا تکلیفی<sup>۲</sup>: این پرسش‌نامه توسط فریستون و همکاران در سال ۱۹۹۴ به منظور سنجش میزان تحمل افراد در برابر موقعیت‌های نامطمئن و حاکی از بلا تکلیفی تهیه شد (۱۵). این پرسش‌نامه دارای ۲۷ سؤال و دو خرده‌مقیاس (بلا تکلیفی تلویحات خودارجاعی و رفتار منفی و تباه کردن همه چیز) است که به صورت طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت از هرگز=۱ تا همیشه=۵ نمره‌گذاری می‌شود. حداقل نمره در این مقیاس ۲۷ و حداکثر نمره ۱۳۵ است. نمره بیشتر به معنای عدم تحمل بلا تکلیفی زیاد در فرد است (۱۵). فریستون و همکاران اعتبار این پرسش‌نامه را رضایت‌بخش گزارش کردند و ضریب آلفای کرونباخ و ضریب پایایی بازآزمایی را (با فاصله پنج هفته) به ترتیب ۰/۹۴ و ۰/۷۴ به دست آوردند (۱۵). ضریب همبستگی این مقیاس با پرسش‌نامه نگرانی<sup>۳</sup> ( $r=0/60$ )، سیاهه افسردگی بک<sup>۴</sup> ( $r=0/59$ ) و سیاهه اضطراب بک<sup>۴</sup> ( $r=0/55$ ) در سطح ۰/۰۱ معنادار بود (۱۶). محمودعلیلو و همکاران در ایران این ابزار را به فارسی ترجمه کردند و ویژگی‌های روان‌سنجی آن مطلوب توصیف شد. پایایی پرسش‌نامه به روش بازآزمایی ۰/۷۶ گزارش شد؛ همچنین ضریب آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۸ به دست آمد (۱۷).

– پرسش‌نامه اجتناب شناختی<sup>۵</sup>: این پرسش‌نامه توسط سکستون و دوگاس در سال ۲۰۰۸ ارائه شد (۱۸). این پرسش‌نامه دارای ۲۵ سؤال و پنج خرده‌مقیاس (فرونشانی فکر، جانشینی فکر، حواس‌پرتی، اجتناب از محرک تهدیدکننده، تصورات مربوط به افکار) است که به صورت طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت از کاملاً غلط (۱) تا کاملاً نادرست (۵) نمره‌گذاری می‌شود. نمرات بیشتر نشان‌دهنده اجتناب شناختی و نمره کمتر بیانگر نبود اجتناب شناختی است (۱۸). سکستون و دوگاس نشان دادند، ضریب آلفای کرونباخ پرسش‌نامه ۰/۹۵ و پایایی بازآزمایی طی شش هفته ۰/۸۵ است (۱۸). در پژوهش بساک‌نژاد و همکاران ضریب پایایی مقیاس به روش آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌ها بین ۰/۷ تا ۰/۹ به دست آمد. اعتبار همگرایی ابزار از طریق ضریب همبستگی با سیاهه فرونشانی فکر خرس سفید برابر ۰/۴۸ به دست آمد؛ بنابراین این پرسش‌نامه از ویژگی‌های روان‌سنجی مطلوبی برخوردار است (۱۹).

– آموزش مبتنی بر پذیرش و تعهد و طرحواره درمانی هیجانی: طرح درمانی این مطالعه برای آموزش مبتنی بر پذیرش و تعهد، براساس پژوهش بهروز و همکاران (۲۰) بود که در قالب هشت جلسه نود دقیقه‌ای (جدول ۱) اجرا شد. طرح درمانی طرحواره درمانی هیجانی براساس کتاب راهنمای کاربردی تکنیک‌های هیجان در روان‌درمانی

۵. Beck Anxiety Inventory

۶. Cognitive Avoidance Questionnaire

۱. Attention Bias Questionnaire

۲. Uncertainty Intolerance Questionnaire

۳. Concern Questionnaire

۴. Beck Depression Inventory

(۲۱) در قالب هشت جلسه نود دقیقه‌ای تهیه شد (جدول ۲). یک متخصص روان‌شناسی بالینی و یک متخصص روان‌شناسی طرح‌های درمانی مذکور را بررسی کردند و پس از اعمال نظرات متخصصان، راهنمای درمان‌ها تهیه شد. برای روایی محتوا از شاخص روایی والتز

جدول ۱. خلاصه جلسات درمانی آموزش مبتنی بر پذیرش و تعهد

| جلسه  | موضوع                                                                                                                                                                                                      |
|-------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| اول   | معرفی درمانگر، آشنایی اعضای گروه با یکدیگر و برقراری رابطه درمانی، معرفی درمان و ساختار جلسات، ارائه اطلاعات درباره اختلالات اضطرابی و انواع آن                                                            |
| دوم   | ارزیابی میزان تمایل فرد برای تغییر، بررسی ایجاد درماندگی خلاق                                                                                                                                              |
| سوم   | تشخیص راهبردهای ناکارآمد کنترل‌گری و پی‌بردن به بهبودی آن‌ها، توضیح دادن مفهوم پذیرش و تفاوت آن با مفاهیم شکست، یأس، انکار و مقاومت                                                                        |
| چهارم | معرفی و تفهیم آمیختگی به خود مفهوم‌سازی شده و گسلش، کاربرد تکنیک‌های گسلش شناختی، مداخله در عملکرد زنجیره‌های مشکل‌ساز زبان، تضعیف ائتلاف خود با افکار و عواطف                                             |
| پنجم  | نشان دادن جدایی بین خود، تجربیات درونی و رفتار، مشاهده خود به عنوان زمینه، تضعیف خود مفهومی و بیان خود، توضیح مفاهیم نقش و زمینه، مشاهده خویشتن به عنوان یک بستر و برقراری تماس با خود با استفاده از تشبیل |
| ششم   | شناسایی ارزش‌های زندگی بیماران و تمرکز بر این ارزش‌ها، استفاده از تکنیک‌های ذهن‌آگاهی                                                                                                                      |
| هفتم  | بررسی ارزش‌های هریک از افراد و تعمیق مفاهیم قبلی، تفاوت بین ارزش‌ها                                                                                                                                        |
| هشتم  | درک ماهیت تمایل و تعهد، شناسایی طرح‌های رفتاری مطابق با ارزش‌ها و ایجاد تعهد برای عمل به آن‌ها، بیان نکاتی درباره مفهوم خود و آمادگی برای مقابله، جمع‌بندی و ارزیابی، اجرای پس‌آزمون.                      |

جدول ۲. خلاصه جلسات درمانی طرحواره درمانی هیجانی

| جلسه  | موضوع                                                                                                                                       |
|-------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| اول   | آشنایی اعضای گروه با یکدیگر، توضیح درباره اهداف، آماده‌سازی و معرفی مدل طرحواره هیجانی                                                      |
| دوم   | ارائه الگویی از هیجان‌ها به شرکت‌کننده‌ها، تقویت آگاهی هیجانی، اعتباربخشیدن به هیجانات، شناسایی طرحواره‌های هیجانی ددرساز                   |
| سوم   | ابداع راهبردهای انطباقی برای سازش با اعتبارزدایی، برچسب‌زنی و افتراق هیجان‌ها از همدیگر، افزایش تحمل احساسات مختلط، بهنجارسازی تجربه هیجانی |
| چهارم | پذیرش احساسات، بهنجارسازی تجربه هیجانی، تمایز گذاشتن بین هیجان‌ها و اقدام، تجربه کردن هیجان‌ها به صورت یک موج، آمایش رفتاری پیش‌بینی عاطفی  |
| پنجم  | افزایش قدرت پذیرش احساسات، اتخاذ موضعی به دور از قضاوت برای هیجان، انجام دادن آزمایش رفتاری به منظور آزمون باورهای هیجانی غلط               |
| ششم   | تقویت آگاهی هیجانی، القای هیجان، فضا سازی هیجانی، بررسی هیجان به عنوان هدف                                                                  |
| هفتم  | بالا رفتن از نردبان مفاهیم برتر، تمایز افکار و احساسات، فاجعه زدایی                                                                         |
| هشتم  | فن وکیل مدافع، بررسی شواهد افکار منفی، سبک و سنگین کردن منافع و مضرات، جمع‌بندی، اجرای پس‌آزمون                                             |

معیار) سه گروه در جدول ۴ مشاهده می‌شود که نشان می‌دهد، میانگین نمرات پیش‌آزمون متغیرهای سوگیری توجه، اجتناب شناختی و عدم تحمل بلا تکلیفی بعد از درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد و طرحواره درمانی هیجانی، در مرحله پس‌آزمون کاهش یافته است. برای ارزیابی معناداری تغییرات مذکور در دو مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون از تحلیل کوواریانس استفاده شد. برای بررسی نرمال بودن نمرات، آزمون کولموگوروف اسمیرنوف به کار رفت. نتایج مشخص کرد، فرض نرمالیتی رد نشد ( $p > 0.05$ ). همچنین یافته‌های آزمون لون برای بررسی فرض همسانی واریانس‌های متغیرهای پژوهش در گروه‌های آزمایش و گواه در پس‌آزمون و پیش‌آزمون استفاده شد که نتیجه این آزمون معنادار نبود ( $p > 0.05$ ). نتایج همسانی شیب رگرسیونی بین نمرات پیش‌آزمون و گروه معنادار نبود و برقراری پیش‌فرض شیب

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی (فراوانی، میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی شامل روش تحلیل کوواریانس و آزمون تعقیبی بونفرونی و همچنین برای پیش‌فرض‌های روش تحلیل کوواریانس از آزمون کولموگوروف اسمیرنوف، آزمون لون و شیب رگرسیونی در نرم افزار SPSS نسخه ۲۳ استفاده شد. سطح معناداری آزمون‌های آماری ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

### ۳ یافته‌ها

یافته‌های توصیفی مربوط به داده‌های جمعیت‌شناختی گروه‌ها در جدول ۳ ارائه شده است.

شاخص‌های آمار توصیفی و استنباطی گروه‌ها، قبل و بعد از آزمایش در جدول‌های ۴ و ۵ آمده است. آماره‌های توصیفی (میانگین و انحراف

<sup>۱</sup>. Waltz & Bausell

رگرسیون نیز مشخص شد ( $p > 0/05$ ). همان‌طور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود، بین دو گروه درمانی و گروه گواه در نمرات پس‌آزمون عدم تحمل بلا تکلیفی، سوگیری توجه و اجتناب شناختی تفاوت معنادار وجود داشت ( $p < 0/001$ ). به عبارت دیگر با کنترل اثر نمرات پیش‌آزمون، میزان نمرات سوگیری توجه، اجتناب شناختی و عدم تحمل بلا تکلیفی در دو گروه آزمایش درمقایسه با گروه گواه، به‌طور معناداری کاهش یافت. میزان تأثیر طرحواره درمانی هیجانی و آموزش مبتنی بر پذیرش و تعهد بر عدم تحمل بلا تکلیفی ۰/۷۶ درصد، بر اجتناب شناختی ۰/۶۹ درصد و بر سوگیری توجه ۰/۷۹ درصد بود.

جدول ۳. شاخص‌های جمعیت شناختی مربوط به گروه‌های بررسی شده

| متغیر        | گروه مبتنی بر پذیرش و تعهد | گروه طرحواره درمانی هیجانی | گروه گواه |
|--------------|----------------------------|----------------------------|-----------|
| ۲۷ تا ۳۳ سال | ۵                          | ۰                          | ۰         |
| گروه سنی     | ۹                          | ۹                          | ۱۴        |
| ۴۱ تا ۴۷ سال | ۱                          | ۶                          | ۱         |
| ابتدایی      | ۲                          | ۱                          | ۰         |
| سیکل         | ۱                          | ۰                          | ۱         |
| دیپلم        | ۴                          | ۲                          | ۴         |
| تحصیلات      | ۴                          | ۴                          | ۵         |
| فوق دیپلم    | ۳                          | ۴                          | ۴         |
| لیسانس       | ۱                          | ۳                          | ۱         |
| فوق لیسانس   | ۰                          | ۱                          | ۰         |
| دکتر         | ۴                          | ۵                          | ۵         |
| وضعیت تأهل   | ۱۱                         | ۱۰                         | ۱۰        |
| متاهل        |                            |                            |           |

جدول ۴. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون به تفکیک دو گروه آزمایش و یک گروه گواه به همراه نتایج تحلیل کوواریانس برای مقایسه میانگین گروه‌ها

| متغیر               | گروه                        | پیش‌آزمون |              | پس‌آزمون |              | مقایسه پس‌آزمون |                  |
|---------------------|-----------------------------|-----------|--------------|----------|--------------|-----------------|------------------|
|                     |                             | میانگین   | انحراف معیار | میانگین  | انحراف معیار | مقدار F         | مقدار احتمال اثر |
| عدم تحمل بلا تکلیفی | آموزش مبتنی بر پذیرش و تعهد | ۱۱۰/۰۰    | ۹/۸۸         | ۶۸/۱۳    | ۹/۳۳         | ۶۴/۸۲           | < ۰/۰۰۱          |
|                     | آموزش طرحواره درمانی هیجانی | ۱۱۰/۶۰    | ۴/۴۸         | ۶۱/۰۰    | ۴/۱۴         |                 |                  |
|                     | گواه                        | ۱۰۹/۱۳    | ۲/۴۱         | ۱۱۰/۹۳   | ۴/۸۳         |                 |                  |
| اجتناب شناختی       | آموزش مبتنی بر پذیرش و تعهد | ۱۰۲/۴۶    | ۵/۸۴         | ۵۸/۸۶    | ۸/۶۲         | ۴۶/۱۳           | < ۰/۰۰۱          |
|                     | آموزش طرحواره درمانی هیجانی | ۱۰۱/۲۰    | ۵/۸۳         | ۵۷/۸۶    | ۴/۲۹         |                 |                  |
|                     | گواه                        | ۱۰۰/۳۳    | ۳/۲۲         | ۹۹/۵۳    | ۴/۵۹         |                 |                  |
| سوگیری توجه         | آموزش مبتنی بر پذیرش و تعهد | ۴۱/۶۶     | ۳/۸۴         | ۲۴/۰۰    | ۴/۵۰         | ۷۷/۹۷           | < ۰/۰۰۱          |
|                     | آموزش طرحواره درمانی هیجانی | ۴۱/۱۳     | ۴/۰۸         | ۲۱/۷۳    | ۳/۴۹         |                 |                  |
|                     | گواه                        | ۳۹/۴۶     | ۱/۷۲         | ۴۱/۷۳    | ۱/۷۹         |                 |                  |

جدول ۵. نتایج آزمون تعقیبی بونفرونی برای مقایسه دوتایی گروه‌ها در متغیرهای پژوهش در پس‌آزمون

| تفاوت میانگین         | خطای معیار | مقدار احتمال |
|-----------------------|------------|--------------|
| مبتنی بر پذیرش و تعهد | ۴/۴۳       | ۰/۹۲۸        |
| مبتنی بر پذیرش و تعهد | ۴/۶۵       | < ۰/۰۰۱      |
| طرحواره درمانی هیجانی | ۴/۳۹       | < ۰/۰۰۱      |
| مبتنی بر پذیرش و تعهد | ۳/۵۹       | ۰/۸۲۵        |
| مبتنی بر پذیرش و تعهد | ۳/۷۶       | < ۰/۰۰۱      |
| طرحواره درمانی هیجانی | ۳/۵۵       | < ۰/۰۰۱      |
| مبتنی بر پذیرش و تعهد | ۱/۵۳       | ۰/۱۰۱        |
| مبتنی بر پذیرش و تعهد | ۱/۵۳       | < ۰/۰۰۱      |
| طرحواره درمانی هیجانی | ۱/۵۳       | < ۰/۰۰۱      |

در جدول ۵ از طریق آزمون تعقیبی بونفرونی به بررسی مقایسه میانگین نمرات آموزش مبتنی بر پذیرش و تعهد و طرحواره درمانی هیجانی در مراحل پیش آزمون و پس آزمون پرداخته شد. همان طور که ملاحظه می شود، بین افراد گروه های مبتنی بر پذیرش و تعهد و طرحواره درمانی هیجانی با گروه گواه، در پس آزمون در متغیرهای عدم تحمل بلا تکلیفی، اجتناب شناختی و سوگیری توجه، تفاوت معنادار وجود داشت ( $p < 0.001$ ) و هر دو روش بر کاهش علائم سوگیری توجه، اجتناب شناختی و عدم تحمل بلا تکلیفی مؤثر بودند. همچنین با مقایسه گروه درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد با گروه طرحواره درمانی هیجانی ملاحظه شد، بین درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد با درمان طرحواره درمانی هیجانی در کاهش شدت علائم متغیرهای سوگیری توجه ( $p = 0.011$ )، عدم تحمل بلا تکلیفی ( $p = 0.928$ ) و اجتناب شناختی ( $p = 0.825$ ) تفاوت معناداری وجود نداشت.

#### ۴ بحث

پژوهش حاضر با هدف مقایسه اثربخشی آموزش مبتنی بر پذیرش و تعهد و طرحواره درمانی هیجانی بر عدم تحمل بلا تکلیفی، سوگیری توجه و اجتناب شناختی در زنان مبتلا به اختلال اضطراب فراگیر صورت گرفت. نتایج پژوهش نشان داد، آموزش مبتنی بر پذیرش و تعهد و طرحواره درمانی هیجانی بر هر سه متغیر اثربخش بودند.

در تبیین یافته ها مبنی بر اثربخش بودن دو روش درمانی مذکور می توان گفت، سوگیری توجه به عنوان یکی از سازه های عمده در اختلال اضطرابی، موقعیت های اجتماعی را تهدیدکننده تر از سایر گروه ها تفسیر می کند. ترس از تجربه کردن هیجان و اجتناب هیجانی مشکل اصلی در اختلال اضطراب فراگیر است (۲۲). رحمانیان و رادمهر در پژوهشی مشابه به این نتیجه رسیدند که درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد بر کاهش توجه و سوگیری مؤثر و مناسب است (۲۳). مؤمنی و همکاران اعلام کردند، طرحواره درمانی هیجانی بر کاهش سوگیری توجه اثربخش است (۲۴)؛ بنابراین با شناسایی عوامل زیربنایی که موجب ترس و اجتناب از تجربه هیجانی می شوند، می توان به بهبود اضطراب و اجتناب این بیماران کمک کرد.

در تبیین نتایج پژوهش حاضر بر طبق نظریه های شناختی می توان گفت، توجه انتخابی به محرک های تهدیدآمیز و منفی، اضطراب را تشدید می کند و قضاوت در زمینه رویدادها را به انحراف می کشاند. هدف درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد ایجاد نگرش و رابطه ای متفاوت با افکار و احساسات است؛ از این رو درمان مذکور به دلیل افزایش دادن انعطاف پذیری روان شناختی فرد، در درمان سوگیری توجه تأثیرگذار است. منطق طرحواره درمانی هیجانی این است که هیجان به خودی خود در دروس ساز نخواهد بود؛ تفسیرها و راهبردهای مقابله ای تعیین کننده است (۲۵). از آنجاکه طرحواره درمانی هیجانی در استدلال و تفسیر درست هیجانات کمک کننده است، می تواند در درمان سوگیری توجه مفید باشد.

منصوری و کروزده در پژوهشی نشان دادند، درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد بر تحمل بلا تکلیفی در افراد مبتلا به اختلال اضطراب فراگیر مؤثر است (۲۶). خوشنویس و همکاران در پژوهشی مشابه نشان دادند، درمان مبتنی بر طرحواره درمانی هیجانی بر عدم تحمل بلا تکلیفی

تأثیر مثبت دارد (۲۷). عدم تحمل از طریق سازوکارهای مختلفی مانند ایجاد مشکل در پردازش اطلاعات، ایجاد مشکل در فرایند تصمیم گیری و ایجاد اعتقاد کمتر به تصمیم گیری ها منجر به نگرانی و اضطراب فراگیر می شود (۲۷). با توجه به گرایش اغراق آمیز افراد مبتلا به اختلال اضطراب فراگیر به انجام دادن تفسیرهای تهدیدآمیز، آن ها با موقعیتی مواجه می شوند که چند نتیجه احتمالی دارد و بدترین حالت را مدنظر قرار می دهند. درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد و طرحواره درمانی هیجانی هر دو با توجه به خصوصیتی که در طی فرایند درمان دارند، می توانند عدم تحمل بلا تکلیفی را در افراد دارای اختلال اضطراب فراگیر کاهش دهند.

میرزاحسینی و همکاران در پژوهشی بر تأثیر درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد بر اجتناب شناختی به این نتیجه رسیدند که این درمان بر کاهش اجتناب شناختی مؤثر است (۲۸). خوشنویس و همکاران در پژوهشی دریافتند، طرحواره درمانی هیجانی بر اجتناب شناختی افراد مبتلا به اختلال اضطراب فراگیر تأثیر دارد (۲۷). درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد بر طبق نظریه زمینه گرایی کارکردی است. هدف این درمان برقراری ارتباط با تجارب خود است. این درمان به صورتی آشکار بر ارتقای پذیرش تجربیات روان شناختی و تعهد می پردازد و بدون در نظر داشتن محتوای تجربیات روان شناختی، به افزایش فعالیت های معنابخش سازگاران و انعطاف پذیر تأکید دارد. به همین دلیل بر اجتناب شناختی اثری مثبت می گذارد. در طرحواره درمانی هیجانی، در زمان دچار شدن فرد به آشفتگی هیجانی، ارزیابی ها درباره هیجان ها و راهبردهای به کار گرفته شده توسط فرد شناسایی می شود. همچنین به جای قضاوت، سرکوب کردن، فرار یا اجتناب از هیجان، طرحواره درمانی به عادی سازی، اعتباربخشی و ترغیب به پذیرش طیف گسترده ای از هیجان ها کمک می کند. بیمار می آموزد به جای سرکوب کردن هیجان های خود یا قربانی شدن توسط آن ها، به وجود هیجان های خود آگاه باشد و تلاش کند تجربه خود را هرچه عمیق تر دریافت کند (۲۹).

در تبیین کلی می توان گفت، درمان های نوین روان شناسی که به عنوان درمان های موج سوم روان درمانی شناخته می شوند، به نقش منابع روان شناختی افراد در مواجهه با رویدادهای پرفشار تأکید دارند و بر این عقیده هستند که این منابع می توانند تدابیر درمانی لازم را برای بهبود افراد تحت فشار فراهم آورند. درمان مبتنی بر پذیرش و تعهد و طرحواره درمانی هیجانی هر دو در کاهش عدم تحمل بلا تکلیفی، سوگیری توجه و اجتناب شناختی تأثیر گذارند.

تعداد کم افراد نمونه، همنا بودن گروه ها از نظر میزان تحصیلات، سن و شدت اختلال، محدود کردن به جامعه زنان و نبودن مرحله پیگیری درمان ها از محدودیت هایی بود که در این پژوهش وجود داشت. با توجه به نتایج به دست آمده در پژوهش حاضر، پیشنهاد می شود حجم نمونه بیشتری انتخاب شود، تداوم اثر درمان ها در فواصل مناسب انجام گیرد و از هر دو جنس در پژوهش های آتی استفاده شود؛ همچنین با توجه به اثرگذاری مداخله های به کار رفته در این پژوهش، پیشنهاد می شود در مراکز درمانی و مشاوره و حتی در دانشگاه ها چنین مداخله هایی انجام شود تا اضطراب در بین افراد کاهش یا بهبود یابد.

## ۵ نتیجه‌گیری

براساس نتایج پژوهش نتیجه گرفته می‌شود که هم آموزش مبتنی بر پذیرش و تعهد و هم طرحواره‌درمانی هیجانی بر کاهش علائم سوگیری توجه، عدم تحمل بلا تکلیفی و اجتناب شناختی در زنان مبتلا به اضطراب فراگیر اثربخش هستند و تفاوت معنادار باهم ندارند؛ از این رو می‌توان در راستای کاهش علائم افراد مبتلا به اختلال اضطراب فراگیر از این دو روش در کنار سایر روش‌های درمانی رایج استفاده کرد.

## ۶ تشکر و قدردانی

نویسندگان لازم می‌دانند از مسئولان دانشگاه آزاد اسلامی و تمامی عوامل کلینیک‌ها و بانوانی که نهایت همکاری را با پژوهشگران در اجرای پژوهش داشتند، تشکر و قدردانی کنند.

## ۷ بیانیه‌ها

تأییدیه اخلاقی و رضایت‌نامه از شرکت‌کنندگان  
برای اجرای ملاحظات اخلاقی به شرکت‌کنندگان توضیح داده شد که اطلاعاتشان کاملاً محرمانه خواهد بود و اسمی از آن‌ها در روند پژوهش نخواهد آمد؛ بنابراین شرکت‌کنندگان با اعلام رضایت وارد پژوهش شدند.

رضایت برای انتشار

این امر غیر قابل اجرا است.

تضاد منافع

این مقاله گزارش بخشی از رساله مقطع دکتری تخصصی روان‌شناسی عمومی دانشگاه آزاد واحد تهران مرکز است. نویسندگان اعلام می‌کنند هیچ‌گونه تضاد منافی ندارند.

## References

1. Kessler RC, Chiu WT, Demler O, Walters EE. Prevalence, severity, and comorbidity of 12-month dsm-iv disorders in the national comorbidity survey replication. Arch Gen Psychiatry. 2005;62(6):617. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.62.6.617>
2. Ohayon MM, Shapiro CM, Kennedy SH. Differentiating DSM-IV anxiety and depressive disorders in the general population: comorbidity and treatment consequences. Can J Psychiatry. 2000;45(2):166–72. <https://doi.org/10.1177/070674370004500207>
3. Somers JM, Goldner EM, Waraich P, Hsu L. Prevalence and incidence studies of anxiety disorders: a systematic review of the literature. Can J Psychiatry. 2006;51(2):100–13.
4. Bandelow B, Reitt M, Röver C, Michaelis S, Görlich Y, Wedekind D. Efficacy of treatments for anxiety disorders: a meta-analysis. International Clinical Psychopharmacology. 2015;30(4):183–92. <https://doi.org/10.1097/YIC.0000000000000078>
5. Bar-Haim Y, Lamy D, Pergamin L, Bakermans-Kranenburg MJ, van IJzendoorn MH. Threat-related attentional bias in anxious and nonanxious individuals: a meta-analytic study. Psychological Bulletin. 2007;133(1):1–24. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.133.1.1>
6. Pérez-Edgar K, Kujawa A, Nelson SK, Cole C, Zapp DJ. The relation between electroencephalogram asymmetry and attention biases to threat at baseline and under stress. Brain and Cognition. 2013;82(3):337–43. <https://dx.doi.org/10.1016/j.bandc.2013.05.009>
7. Borkovec TD, Alcaine OM, Behar E. Avoidance theory of worry and generalized anxiety disorder. In: Heimberg RG, Turk CL, Mennin DS; editors. Generalized anxiety disorder: advances in research and practice. New York, London: The Guilford Press; 2004.
8. Carleton RN. The intolerance of uncertainty construct in the context of anxiety disorders: theoretical and practical perspectives. Expert Rev Neurother. 2012;12(8):937–47. <https://doi.org/10.1586/ern.12.82>
9. Koerner N, Dugas MJ. An investigation of appraisals in individuals vulnerable to excessive worry: the role of intolerance of uncertainty. Cogn Ther Res. 2008;32(5):619–38. <https://doi.org/10.1007/s10608-007-9125-2>
10. Sagui-Henson SJ. Cognitive avoidance. In: Zeigler-Hill V, Shackelford TK; editors. Encyclopedia of personality and individual differences. Springer, Cham; 2017. [https://doi.org/10.1007/978-3-319-28099-8\\_964-1](https://doi.org/10.1007/978-3-319-28099-8_964-1)
11. Leahy RL. Introduction: emotional schemas and emotional schema therapy. J Cogn Ther. 2019;12(1):1–4. <https://doi.org/10.1007/s41811-018-0038-5>
12. Hasanazadeh. R. Ravesh tahghigh karbordi (rahnamaye tadvine payan name va ejraye kargah haye amoozeshi) [Applied research methodology (guidelines for dissertation compilation and workshops implementation)]. Tehran: Ravan Publishing; 2014. [Persian]
13. Woody SR, Chambless DL, Glass CR. Self-focused attention in the treatment of social phobia. Behav Res Therapy. 1997;35(2):117–29. [https://doi.org/10.1016/S0005-7967\(96\)00084-8](https://doi.org/10.1016/S0005-7967(96)00084-8)
14. Khayyer M, Ostovar S, Latifian M, Taghavi M R, Samani S. The study of mediating effects of self-focused attention and social self-efficacy on links between social anxiety and judgment biases. Iranian Journal of Psychiatry & Clinical Psychology. 2008;14(1):24–32. [Persian] <http://ijpcp.iuims.ac.ir/article-1-411-en.html>



15. Freeston MH, Rhéaume J, Letarte H, Dugas MJ, Ladouceur R. Why do people worry? *Pers Individ Dif*. 1994;17(6):791–802. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(94\)90048-5](https://doi.org/10.1016/0191-8869(94)90048-5)
16. Buhr K, Dugas MJ. Investigating the construct validity of intolerance of uncertainty and its unique relationship with worry. *J Anxiety Disord*. 2006;20(2):222–36. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2004.12.004>
17. Mahmud Aliloo M, Shahjooee T, Hashemi Z. Comparison of intolerance of uncertainty, negative problem orientation, cognitive avoidance, positive beliefs about worries in patient whit generalized anxiety disorder and control group. *Journal of Modern Psychological Researches*. 2011;5(20):169–87. [Persian] [https://psychologyj.tabrizu.ac.ir/article\\_4189.html?lang=en](https://psychologyj.tabrizu.ac.ir/article_4189.html?lang=en)
18. Sexton KA, Dugas MJ. The cognitive avoidance questionnaire : validation of the English translation. *J Anxiety Disord*. 2008;22:335–70. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2007.04.005>
19. Bassak-Nejad S, Moini N, Mehrabizadeh-Honarmand M. The relationship between post event processing and cognitive avoidance with social anxiety among students. *Journal of Behavioral Sciences*. 2011;4(4):335–40. [Persian]
20. Behrouz B, Bavali F, Heidarizadeh N, Farhadi M. The effectiveness of acceptance and commitment therapy on psychological symptoms, coping styles, and quality of life in patients with type-2 diabetes. *Journal of Health & Hygiene*. 2016;7(2):236–53. [Persian]
21. Leahy RL, Tirsch D, Napolitano LA. Emotion regulation in psychotherapy: a practitioners guide. Mansouri Rad A. (Persian translator). Tehran: Arjmand; 2013.
22. Leahy RL. A model of emotional schemas. *Cognitive and Behavioral Practice*. 2002;9(3):177–90. [https://doi.org/10.1016/S1077-7229\(02\)80048-7](https://doi.org/10.1016/S1077-7229(02)80048-7)
23. Rahmanian M, Dehestani M, Alavi Barogh SF. Effectiveness Acceptance and Commitment Therapy on Irrational beliefs and bias toward incentives with negative emotions in adolescent girls. *Social Cognition*. 2018;7(1):91–104. [Persian] [https://sc.journals.pnu.ac.ir/article\\_4847\\_en.html](https://sc.journals.pnu.ac.ir/article_4847_en.html)
24. Momeni K, Radmehr F. Evaluating the effectiveness of emotional schema therapy on interpretation bias (self-interpretation, interpretation of others) in patients with generalized anxiety disorder. *Clinical Psychology Studies*. 2018;8(32):49–65. [Persian] [https://jcps.atu.ac.ir/article\\_9541\\_en.html](https://jcps.atu.ac.ir/article_9541_en.html)
25. Rezaee F, Sepahvandi MA, Mirzaee Haabili K. The effectiveness of emotional schema therapy on cognitive-behavioral avoidance and the severity of generalized anxiety of symptoms of female students with generalized anxiety disorder. *Psychological Studies*. 2017;13(1):43–62. [Persian] [https://psychstudies.alzahra.ac.ir/article\\_2830.html?lang=en](https://psychstudies.alzahra.ac.ir/article_2830.html?lang=en)
26. Mansouri A, Korozhde N. The effectiveness of the acceptance and commitment therapy on the intolerance of uncertainty, worry and insomnia in mothers of children with autism spectrum disorder. *J Res Behav Sci*. 2017;15(3):347–53. [Persian]
27. Khoshnevis E, Ahmadzadeh S, Zomorodi S. The effectiveness of schema therapy- based training on generalized anxiety, intolerance of uncertainty and cognitive distortion in university students. *Health and Development Journal*. 2018;7(3):250–61. [Persian] <https://dx.doi.org/10.22062/jhad.2018.91292>
28. Mirzahosseini H, Pourabdol S, Saravani S. The effect of acceptance and commitment therapy in decreasing cognitve avoidanceamong students with specific learning disorder (SLD). *Iranian Journal of Psychiatry & Clinical Psychology*. 2017;22(3):166–75. [Persian] <http://ijpcp.iuums.ac.ir/article-1-2637-en.html>
29. Hoffmann D, Rask CU, Hedman-Lagerlöf E, Ljótsson B, Frostholm L. Development and feasibility testing of internet-delivered acceptance and commitment therapy for severe health anxiety: pilot study. *JMIR Ment Health*. 2018;5(2):e28. <https://doi.org/10.2196/mental.9198>